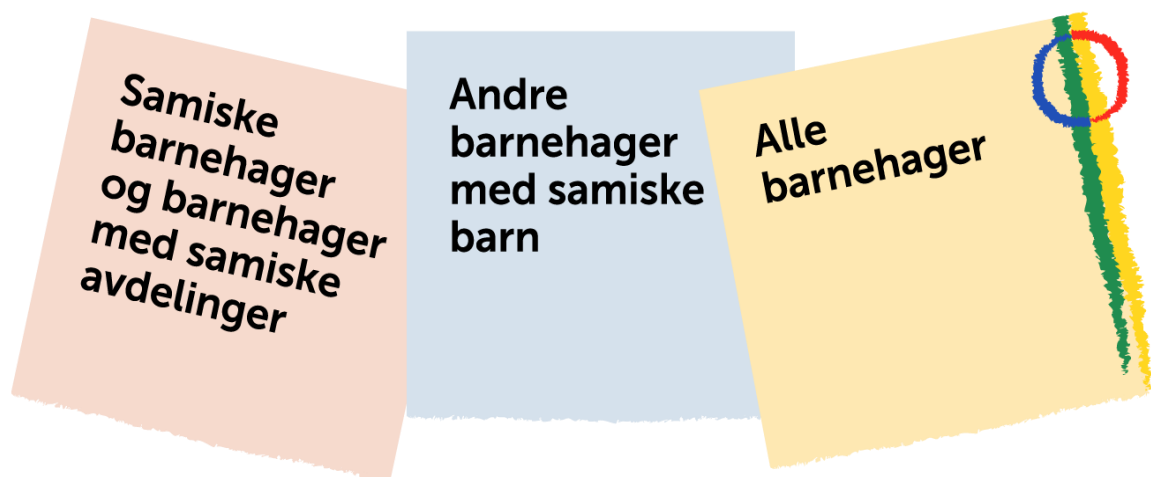

Plan for implementering av samisk innhold og oppgaver i rammeplan for barnehagen

Planen gjelder for Utdanningsdirektoratet og Fylkesmannsembetene for perioden 2018-2022

Innhold

Innledning.....	3
Implementering av rammeplan for barnehagen.....	4
Roller og ansvar.....	4
Utdanningsdirektoratet.....	4
Fylkesmannen.....	5
Sametinget	5
Regelverk.....	6
Barnekonvensjonen.....	6
ILO-konvensjonen om urfolks rettigheter	6
Barnehageloven.....	6
Rammeplan for barnehagen.....	7
Kapittel 1 Barnehagens verdigrunnlag	7
Kapittel 3 Barnehagens formål og innhold	7
Kapittel 7 Barnehagen som pedagogisk virksomhet	8
Kapittel 9 Barnehagens fagområder.....	8
Sentrale områder i arbeidet	8
Kunnskap	8
Kompetanse.....	9
Pedagogiske støtte- og veiledningsressurser	9
Særskilte tiltak knyttet til de tre målgruppene	10

Innledning

Ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver trådte i kraft 1. august 2017 og implementeres nå i alle barnehager i Norge. Den nye rammeplanen har tydelige krav til hva som forventes av samiske barnehager og barnehager med samiske avdelinger, andre barnehager med samiske barn og alle barnehager på det samiske. Norge har, med bakgrunn i urfolks rettigheter, en særlig forpliktelse til å ivareta samiske barns og foreldres interesser. Videre skal alle barnehager synliggjøre samisk kultur og bidra til at barn kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for det samiske mangfoldet.

Det er utarbeidet en generell plan for implementering av rammeplanens innhold og oppgaver. I tillegg er det behov for en egen implementeringsplan på samisk innhold og oppgaver i rammeplanen. Fylkesmannen har en viktig rolle når det gjelder implementering av rammeplanen, også det samiske. Utdanningsdirektoratet har opprettet en arbeidsgruppe med seks (nå fem) fylkesmenn¹. Denne gruppen har laget dette utkastet til implementeringsplan. Planen skal være en støtte til alle fylkesmennenes arbeid med implementering av rammeplanen med vekt på samisk innhold og oppgaver. Arbeidsgruppen vil i samarbeid med Sametinget se på Sametingets rolle i arbeidet.

Planens virkeperiode er fra 2018 - 2022, og målet med planen er å bidra til implementering av rammeplanen på det samiske feltet for:

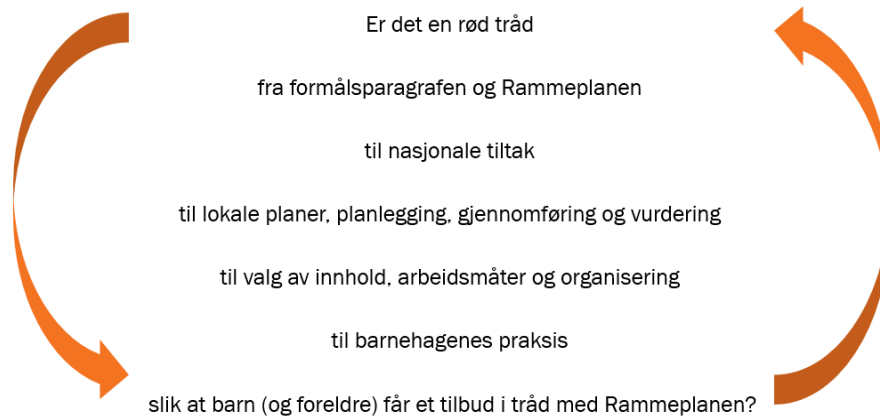
1. Samiske barnehager og barnehager med samiske avdelinger
2. Andre barnehager med samiske barn
3. Alle barnehager

¹ FM: Finnmark, Nordland, Troms, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Oslo og Akershus

Implementering av rammeplan for barnehagen

Implementere er å iverksette og realisere ny rammeplan for barnehagen. Det er en kontinuerlig og systematisk prosess som skjer først og fremst gjennom det lokale arbeidet i barnehagen med rammeplanen. Arbeidet forutsetter en tydelig og god ledelse på alle nivåer. På lokalt plan er det viktig å arbeide med en felles forståelse av innholdet i rammeplanen, operasjonalisering og konkretisering til ny praksis. Det må være en god sammenheng mellom rammeplanen og det lokale arbeidet. Strategier, tiltak og virkemidler må sees helhetlig og i sammenheng med implementering av rammeplanen på alle nivå.

Roller og ansvar

Utdanningsdirektoratet

Utdanningsdirektoratet har et generelt ansvar for å bidra til utvikling av barnehagen, herunder å støtte implementering av ny rammeplan. Utdanningsdirektoratet iverksetter nasjonal politikk på barnehageområdet. Tildelingsbrev fra KD viser til at *Direktoratet skal sørge for å implementere fastsatt rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*².

Utdanningsdirektoratet bidrar blant annet med:

- å iverksette nasjonal politikk på barnehageområde
- å utvikle veilednings- og støttemateriell
- kompetansestrategien for fremtidens barnehage 2018 – 2022
- kompetansemidler

Direktoratets støtte til implementering av rammeplan omfatter trykking og utsendelse av rammeplanen til alle ansatte. Den er utgitt på bokmål, nynorsk, nord-samisk, lule-samisk, sør-samisk og engelsk. I tillegg omfatter arbeidet pedagogisk støtte og veiledning, kompetanseutvikling og innhenting av kunnskap. Direktoratet har bidratt på konferanser om ny rammeplan over hele landet.

² Tildelingsbrev til Utdanningsdirektoratet. Direktoratet for barnehage, grunnopplæring og IKT (2018)

Fylkesmannen

Fylkesmannen har en viktig rolle når det gjelder implementering av rammeplanen. *I 2018 får barnehageområdet et kvalitetsløft og det er viktig at fylkesmannen fortsetter arbeidet med implementering av ny rammeplan. Det er essensielt at forståelse og kompetanse knyttet til den nye rammeplanen blir innarbeidet i alle barnehager, og fylkesmannen får derfor en sentral rolle med å følge opp revidert kompetansestrategi for barnehagen.*³

Fylkesmannen bidrar blant annet med:

- å informere og veilede barnehagemyndighet og barnehageeiere om ny rammeplan
- å følge opp barnehagemyndigheter med barnehageeiere som ikke har tatt i bruk ny rammeplan.
- å informere, veilede og motivere til deltakelse i kompetansetiltak
- å initiere, koordinere og delta i nettverk
- å legge til rette for erfaringsdeling og kompetansespredning
- at samisk språkopplæring for samiske barn i barnehage skjer i samsvar med gjeldende lover og forskrifter⁴

I arbeidet med å implementere rammeplanen med fokus på samisk innhold og oppgaver har fem fylkesmenn fått et særskilt ansvar. Dette gjelder: Finnmark, Troms, Nordland, Trøndelag og Oslo og Akershus. I tildelingsbrevet for 2018 fremgår det at disse embetene *skal ha det samiske feltet som tema på møter med barnehagemyndighetene og barnehageeierne angående ny rammeplan. Der det er aktuelt skal fylkesmannen sette i gang nettverksarbeid og andre kompetansetiltak.*

Sametinget

Sametinget er et folkevalgt politisk organ for samene i Norge og en premissleverandør for samisk barnehagetilbud sammen med Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Fylkesmannen. Sametinget skal være medspillere i implemeteringsprosessen, gi innspill som tar utgangspunkt fra sametingets barnehagepolitikk og samiske barns rettigheter. Sametinget er en ressurs når det gjelder samisk språk og kultur i barnehagen.

Sametinget bidrar blant annet med:

- innspill om samisk innhold på nasjonale og regionale konferanser
- innlegg om samisk språk og kultur
- å revidere veileder for barnehager med samiske barn
- å forvalte tilskudd som er med på å bevare og videreføre samisk kulturarv

På barnehagefeltet er det følgende tilskudd:

- tilskudd til samiske barnehager
- tilskudd til barnehager med samisk avdeling
- tilskudd til samisk språkopplæring
- tilskudd til prosjekter og utviklingsarbeid
- tilskudd til utvikling av pedagogisk materiell til barnehager

For mer informasjon om tilskuddsordningen se lenke på udir.no – rammeplan – samiske barnehager

³ Tildelingsbrev til fylkesmennene for 2018, s. 12.

⁴ Virksomhet og økonomiinstruks til fylkesmennene 2018, punkt 5.3.2.6, s. 5.

Regelverk

Regelverket fastsetter felles rammer og standarder for praksisen til kommunen som barnehagemyndighet, eiere, barnehager og ansatte. Denne planen tar utgangspunkt i barns rettigheter etter barnekonvensjonen, ILO-konvensjonen og barnehageloven. *Norge har, med bakgrunn i urfolks særlige rettigheter, en særlig forpliktelse til å ivareta samiske barns og foreldres interesser, jf. Grunnloven § 108, barnekonvensjonen art. 30 og ILO-konvensjonen. Samiske barn i barnehage skal få støtte til å bevare og utvikle sitt språk, sin kunnskap og sin kultur uavhengig av hvor i landet de bor.*⁵

Barnekonvensjonen

Barnekonvensjonen inneholder 54 artikler med 4 generelle prinsipper. De andre bestemmelsene i konvensjonen skal tolkes i lys av disse prinsippene

Fire generelle prinsipper

Artikkel 2: Barns rett til vern mot diskriminering

Artikkel 3: Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn

Artikkel 6: Retten til liv og plikten til å sikre utvikling

Artikkel 12: Barns rett til å bli hørt

I denne sammenhengen er det aktuelt også å trekke inn artikkel 30: *Kulturelle, religiøse og språklige rettigheter. I stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en slik minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk*⁶.

ILO-konvensjonen om urfolks rettigheter

Hovedprinsippet ILO-konvensjon nr 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater er urfolks rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur, og myndighetenes plikt til å treffe tiltak for å støtte dette arbeidet. Norge ratifiserte konvensjonen i 1990.⁷

Barnehageloven

Barnehagelovens formålsparagraf gir sammen med innholdsbestemmelse § 2 nærmere regler for hva et barnehagetilbud skal inneholde. I tillegg fastsetter formålsbestemmelsen regler for barnehagens samfunnsmandat, barnets og barnehagens rolle og hvilket verdigrunnlag barnehagen skal bygge på.

§ 2 om barnehagens innhold, tredje ledd

«Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.»

---

⁵ Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2017, kapittel 1.

⁶ Artikkel 30 Kulturelle, religiøse og språklige rettigheter

⁷ Regjeringen.no

Tredje ledd handler om barnehagens plikt til å støtte og ta hensyn til det enkelte barnet. Bestemmelsen understreker særskilt plikten til å ta hensyn til samiske barns språk og kultur.

Med samiske barn menes barn av foreldre eller forelder som kan skrives inn i samemanntallet, jf. sameloven § 2-6.⁸

§ 8 om kommunens ansvar, tredje ledd

Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.

Med samisk distrikt menes forvaltningsområdet for samisk språk. En samisk barnehage har som formål å styrke barnas identitet som samer ved å fremme bruken av samisk språk og formidle samisk kultur. I norske barnehager der det går samiske barn bør de av foreldrene som ønsker det ha rett til å forvente at barnehagens ansatte har kjennskap til og legger vekt på at også den samiske kulturen skal være en del av barnehagens innhold. Bestemmelsen krever ikke at det skal være samisktalende personale⁹

Rammeplan for barnehagen

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver fastsetter utfyllende bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver. Rammeplanen har tydelige føringer på samisk innhold og oppgaver.

Kapittel 1 Barnehagens verdigrunnlag

I kapittel 1 om barnehagens verdigrunnlag fremkommer det at:

- Barn i samiske barnehager eller samiske avdelinger i norske barnehager skal få mulighet til å bidra og medvirke på sitt eget språk. Ulike meninger og perspektiver skal få komme til uttrykk og være utgangspunkt for utviklingen av barnehagen som demokratisk fellesskap.¹⁰
- Barnehagen skal synliggjøre samisk kultur og bidra til at barna kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for det samiske mangfoldet¹¹. Dette punktet gjelder for alle barnehager i Norge.
- Barnehagen skal legge grunnlag for barnas evne til å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet. Barna skal gjøre erfaringer med å gi omsorg og ta vare på omgivelsene og naturen. For samiske barn betyr dette å leve i samklang med, nyttiggjøre seg av og høste av naturen. De to første setningene gjelder alle barnehager.

Kapittel 3 Barnehagens formål og innhold

Under barnehagens formål og innhold er det egne kapitler om samiske barnehager (og barnehager med samiske avdelinger) og andre barnehager med samiske barn.

Samiske barnehager og barnehager med samiske avdelinger

---

⁸ Jf Ot. Prop nr 72 (2004-05)

⁹ Jf Ot. Prop nr. 72 (2004-05)

¹⁰ Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2017, demokrati, kapittel 1.

¹¹ Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2017, mangfold og gjensidig respekt, kapittel 1.

Samiske barnehager og barnehager med samiske avdelinger (heretter brukes samiske barnehager om begge da de samme føringene gjelder for begge) skal fremme barnas samiskspråklige kompetanse, styrke barnas samiske identitet og videreføre samiske verdier, samisk kultur og tradisjonskunnskap. Barnehagetilbudet skal være en integrert del av det samiske samfunnet. Samiske barnehager skal ta i bruk tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder, på barnas premisser i vår tid.¹²

Andre barnehager med samiske barn

Samiske barn i barnehage skal få støtte til å bevare og utvikle sitt språk, sin kunnskap og sin kultur uavhengig av hvor i landet de bor. Herunder at personalet har kjennskap til, og legger vekt på, at også den samiske kulturen skal være en del av barnehagens innhold. Videre skal det legges til rette for at barna også kan få møte samisk språk.¹³

Kapittel 7 Barnehagen som pedagogisk virksomhet

Kapittel 7 viser til at i samiske barnehager skal årsplanen bygge på den samiske årstidskalenderen. Årsplanen skal vise hvordan barnehagen knytter det pedagogiske arbeidet til årets gang og endringene i naturen

Kapittel 9 Barnehagens fagområder

I kapittel 9 under barnehagens fagområder ligger det forpliktelser om samisk innhold for alle barnehager under fagområdet nærmiljø og samfunn, her fremkommer det at: *fagområdet skal omfatte kjennskap til samisk språk, kultur og tradisjon og kjennskap til nasjonale minoriteter. Gjennom arbeid med nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna blir kjent med at samene er Norges urfolk, og får kjennskap til samisk kultur. Personalet skal gjøre barna kjent med samisk kultur og levesett og knytte det samiske perspektivet til merkedager og hverdagsliv, kunst og kultur og mattradisjoner¹⁴*

Sentrale områder i arbeidet

Kunnskap

Det samiske barnehagetilbudet er mangfoldig og variert. Samfunnet og den samiske kulturen er i stadig utvikling. I implementeringsarbeidet vil det fremkomme om det er behov for mer kunnskap om det samiske barnehagetilbudet og videre hvordan norske barnehager ivaretar rammeplanens krav på det samiske feltet. Sentrale dokumenter i kunnskapsgrunnlaget: Handlingsplan for samiske språk, NOU 2016:18 Hjertespråk, Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud, Temahefte om samisk kultur i barnehagen, Veileder for barnehager med samiske barn.

Tiltak:

- program for evaluering av implementering av rammeplanen. Det samiske som en del. (Udir)
- samarbeid med universitet- og høgskolesektoren (FM og Udir)

---

¹² Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2017, samiske barnehager, kapittel 3.

¹³ Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2017, andre barnehager med samiske barn, kapittel 3.

¹⁴ Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver 2017, nærmiljø og samfunn, kapittel 9.

Kompetanse

Strategien "Kompetanse for fremtidens barnehage" (2018-2022) er et viktig virkemiddel for å støtte implementering av rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver. Tiltakene i strategien skal bidra til å videreutvikle barnehagen som lærende organisasjon og styrke barnehagelærernes profesjonelle fellesskap. Strategien har formuleringer om de samiske perspektivene under målbeskrivelse og beskrivelse av aktørenes roller og ansvar. Under de tematiske satsingsområdene er det eksempler på tema som berører samisk språk og kultur spesielt.

Kompetansestrategien vektlegger samarbeid mellom aktørene i barnehagesektoren. *Fylkesmannen leder og koordinerer regionale kompetansenettverk med deltakere fra barnehagen, barnehageeier, kommunen som myndighet, fylkeskommunen, universitet og høyskoler og organisasjoner, som sammen skal definere kompetansebehovene lokalt og utvikle kompetansetiltakene*¹⁵. Disse regionale samarbeidsforaene vil være viktig arene for samarbeid. Samarbeidsforumet skal bli enige om en langsiktig kompetanseutviklingsplan for strategiperioden. Tiltak som kan vurderes i arbeidet med kompetanseutviklingsplanen er: barnehagebasert kompetanseutvikling med vekt på den samiske, rekruttering av samiskspråklige, praksiskandidater til barne- og ungdomsarbeiderfaget, kompetansehevingstudier for assistenter og fagarbeider med vekt på det samiske og tilretteleggingsmidler for samiskspråklige deltagere på ABLU eller som tar BLU på deltid.

De samiske perspektivene må ivaretas i hele landet. Det er en stor utfordring å rekruttere barnehagepersonale med samiskspråklig kompetanse.¹⁶

Andre tiltak som kan vurderes:

- rekruttering av samiskspråklige studenter til barnehagelærerutdanning
- rekruttering til samisk barnehagelærerutdanning
- utvikling av samisk barnehagelærerutdanning på lule- og sørsamisk
- videreutdanningstilbud for personale i samiske barnehager/avdelinger innen flerspråklighet, samiske språk, tradisjonskunnskap, bærekraftig utvikling, veiledning m.m.
- kurstilbud for barnehagepersonale i samisk språk og kultur, flerspråklighet, samisk mangfold m.m.

Pedagogiske støtte- og veiledningsressurser

Direktoratet utvikler pedagogiske ressurser som skal støtte barnehagene i deres arbeid med å implementere rammeplanen.

Tiltak:

- vurdere nytt støtte og veiledningsmaterieill til udir.no (Udir)
- økt kjennskap og bruk av Ovttas/aktan/aktesne.no (FM og Udir)

---

¹⁵ Kompetanse for fremtidens barnehage. Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018-2022

¹⁶ NOU 2016:18 Hjertespråk – Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samisk språk

Særskilte tiltak knyttet til de tre målgruppene

Samiske barnehager og barnehager med samiske avdelinger

Tiltak:

- nettverksarbeid (FM)
- kompetansetiltak jf. kompetansestrategi (Udir/FM)
- prosjektmidler (FM)
- samisk tilleggsmodul til Ståstedsanalysen (Udir)
- konferanse/seminar (FM)

Andre barnehager med samiske barn

Tiltak:

- info og veiledning til barnehagemyndighetene og eier (FM)
- prosjektmidler (FM)
- nettverksarbeid (FM)
- konferanse/seminar (FM)

Alle barnehager

Tiltak:

- vurdere nytt støtte og veiledningsmaterieil på udir.no (Udir)
- info og veiledning til barnehagemyndighetene og eier (FM)
- vurdere dialogkonferanser i regionene (FM/Udir)